

Plenkovice

Kraj: Jihomoravský

Správní obvod: Znojmo

Nadmořská výška: 316 m n. m.

Počet obyvatel: 381

Adresa URL: www.plenkovice.cz

Okres: Znojmo

GPS souřadnice: 48.918913N, 16.002454E

První pís. zmínka: 1343 (681 let)

PSČ: 671 51

Památky a zajímavosti Plenkovice

V obci se nachází starobylý kostel, dnes zasvěcený sv. Vavřinci, o jehož původu nemáme zpráv. Opravy fasády v letech 1989 - 1990 svědčí pro značné stáří kostela, byla obnovena dvě románská okna. Dále je v obci pěkně opravená kaplička.

Minulost plenkovických vodních mlýnů

je v jejich nejstarším období částečně zahalena šerem věků. Nejstarší kusou informací je zápis v zemských deskách, když roku 1437 prodal Mikšík z Plenkovic ves se dvorem a mimo jiné dva mlýny a tři rybníky Ctiborovi z Loučovic. Před koncem třicetileté války máme doklad o činném mlýnu a mlynáři Jiříkovi. Gruntovní kniha, založená roku 1666, zmiňuje dokonce tři mlýny, ne vše kolem je ale dostatečně jasné. Mlýnem v 17. století s největší pravděpodobností bývala i nynější zemědělská usedlost č.p. 7.

Oba současné, dávno nepracující mlýny využívaly vodu Plenkovického potoka a prováděly původně tzv. selské mletí, tedy mletí pro okolní hospodáře. Velikost a kapacita mlýnů se posuzovala podle počtu mlýnských složení. (Mlecí zařízení tvořené dvojicí mlýnských kamenů, z nichž horní byl zpravidla oběžný, s příslušným mechanismem). Mlecí kapacitu na konci feudálního období (r. 1844) zaznamenali komisaři pořizující písemnosti stabilního katastru. Na čtyřech složeních obou mlýnů bylo možno semlet 820 měřic pšenice a 1175 měřic žita. Od konce 19. století začaly mlýnské kameny nahrazovat válcové mlecí stolice. Ve spojení s vysévacími a čistícími stroji, korečkovými dopravníky a dalším zařízením se staly základními prvky tzv. automatických mlýnů v první polovině 20. století. Padrtův mlýn

Bývalý mlýn č.p. 45 se nachází uprostřed obce pod mohutnou hrází dvacetihektarového Plenkovického rybníka.

Mlýn vystavěli na základě povolení znojemského magistrátu jako pozemkové vrchnosti mezi léty 1822-1824 manželé Hawlich Anton a Anna z Blížkovic. Provoz s jedním moučným složením doplňovala pila v samostatném, tehdy dřevěném objektu. Voda se přiváděla krátkým podzemním kanálem přímo z rybníka. Majitelé museli platit za užívání vody, konat hlídku na rybníce, pořezat na pile každý rok zdarma 60 kusů klád a v případě potřeby odpouštět vodu pro níže položené sádky města. Hodnota mlýna v 60. letech 19. století činila 3000 zlatých. Posledními držiteli z rodu Havlišů byli od roku 1866 Anton s chotí Františkou. Kromě mlynářství provozoval A. Havliš od roku 1871 také živnost hokynářskou, rozšířenou na prodej cukru.

Roku 1875 mlýn koupila Anna Povolná, od ní roku 1891 Josef Turek, který ovšem přivedl hospodářství ke krachu. Roku 1896 mlýn koupili manželé Paulíkoví, roku 1916 pak Padrtovi z dolního mlýna. Při

přestavbě domu roku 1921 byla nahrazena dvě vodní kola francisovou turbinou. Firma Vrána a Padrta koncem 20. let mletí zastavila a začala zde vyrábět mlýnské stroje a mlátičky. Originální konstrukci mlátičky si nechali zaregistrovat u Patentního úřadu. V roce 1935 opět mletí obnovili. Na počátku 50. let mlýn převzalo Hospodářské družstvo a později státní podnik Středomoravské mlýny a pekárny. V rámci reorganizace a centralizace mlýnů bylo v roce 1953 nařízeno výrobu mouky v horním plenkovickém mlýně zastavit. Do 70.let zůstalo zachováno jen šrotování pro JZD a družstevníky.

Při dostatečném množství vody v rybníku může turbina pracovat v režimu malé vodní elektrárny. Za povšimnutí stojí znak mlynářského cechu na fasádě domu. Havlínův mlýn

Bývalý mlýn č.p. 36 se nachází na okraji obce pod Havlínovým (Dolním) rybníkem, na počátku zalesněného údolí zvaného Hájek. Jde o nejnižše položené stavení v Plenkovících.

První zmínky pocházejí ze 17. století. Časté střídání majitelů skončilo roku 1802. Následujících 80 let je vlastnictví spojeno s rodem Prinzů. Při povodni roku 1901 utrpěl mlýn velké škody. Z dokumentu o vodoprávním řízení konaném v roce 1911 se dozvídáme, že voda se přiváděla z rybníka metrovým podzemním korytem na jedno korečkové vodní kolo o průměru 4 metry. Pohánělo dvě mlýnská složení (šrotovní a moučné) a jeden pár válců. Roku 1913 koupili mlýn manželé Karel a Anastázie Padrtovi a provedli výraznou modernizaci. Kolo nahradili turbinou, později pořídili i naftový motor. Technologii mlýna uzpůsobili i pro mletí pšenice (dosud se mlelo pouze žito). Na počátku 30. let vystavěli parní pekárnu. Roku 1933 mlýn koupili manželé Cyril a Žofie Havlínovi z Příštpa (okr. Třebíč). V noci 16. září 1936 zachvátil mlýn požár. Během krátké doby byl provoz opraven a vybaven novým zařízením od československé firmy Union. Až v roce 1939 se podařilo samotou elektrifikovat ze sítě. Třicátá léta provázela řada sporů majitelů s městem Znojmem ohledně zanášení rybníka a náhonu bahnem. Rybník se podařilo odbahnit a rekonstruovat teprve v letech 2005-2006. Na konci 2. světové války udělila sousední obec Hluboké Mašůvky Cyrilu Havlínovi čestné občanství za pomoc občanům v době okupace. Změna politických a hospodářských poměrů v roce 1948 se brzy projevila i zde. Roku 1951 mlýn převzalo Hospodářské družstvo a roku 1953 Středomoravské mlýny a pekárny n.p. v Brně. Dalším provozovatelem se v rámci neustálých reorganizací státních podniků staly v roce 1964 Mlýny a těstárny n.p. Pardubice. Pro nedostatek mletí byl mlýn v roce 1972 zastaven, ale až do roku 1990 veden jako rezerva. Z okolních vesnických mlýnů tedy pracoval nejdéle. Kuriózní ovšem je, že z právního hlediska Havlínovým vlastně nikdy mlýn odebrán nebyl, znárodnění dle zákona č. 118/48 Sb. nebylo za 40 let dokončeno!

